

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE “GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE

REMAPAREA MARGINALULUI ÎN SCRIERILE
IMIGRANȚILOR AMERICANI CONTEMPORANI

REZUMAT

Doctorand:

Georgeta MOVILĂ (MATEI)

Conducător științific:

Conf. univ. dr. habil. Smaranda ȘTEFANOVICI

TÂRGU MUREȘ
2023

INTRODUCERE

În contextul globalizării și al schimburilor interculturale intense, fenomenul migrator câștigă din ce în ce mai multă importanță atât în viața noastră, cât și în relația cu *celălalt*. Pe măsură ce se îndreaptă spre literatura *mainstream*, *hibriditate* și *unitate prin diferență*, discursurile marginale contemporane din Statele Unite depășesc politica polarității (eu-celălalt/altul) și pun sub semnul întrebării granițele individualității și identității americane.

Această cercetare își propune să ofere o mai bună înțelegere a marginalității culturale și a experienței imigranților în America de azi pe măsură ce ne concentrăm asupra operelor a patru noi scriitori imigranți din diferite locații, culturi și contexte socio-politice: Aleksandar Hemon (Bosnia), Junot Díaz (Republica Dominicană), Chimamanda Ngozi Adichie (Nigeria), și Ocean Vuong (Vietnam).

Acești patru scriitori au mai multe în comun decât statutul lor marginal, de imigrant. Lucrările lor au câștigat recunoaștere internațională și toți dețin funcții didactice în instituții academice americane. Regândind întrebări legate de identitate, spațiu și narațiune, ei oferă noi perspective asupra individualității americane și contribuie la apariția unei noi estetici în literatura migrant contemporană.

Pornind de la experiența lor, romanele au dimensiuni autobiografice puternice, în timp ce operele lor non-ficționale, autobiografii sau memorii, conțin elemente fictive, estompând linia dintre viață și narațiune. Hemon, Díaz, Ngozi Adichie și Vuong se angajează în ceea ce Sidonie Smith și Julia Watson au numit în general „scriere a vieții” (*life writing* - scriere biografică, epică, istorică sau autoreferențială) și, mai precis, în „narațiune a vieții” (*life narrative*), ce reprezintă un element cheie în proiectele lor identitare și de transformare a sinelui (atât în ficțiune, cât și în viața reală).

Cei patru autori spun povestea „celuilalt” într-o eră multiculturală încă marcată de dislocări, violență, opresiune, rasism și diferențe culturale. Mai presus de toate, textele lor sunt alese pentru atenția acordată formei, pentru hibriditatea culturală, lingvistică și textuală spectaculoasă și, mai important, pentru forța și emanciparea marginalului prin limbaj.

OBIECTIVELE CERCETĂRII

Această cercetare are dimensiuni internaționale și interdisciplinare. Pe de-o parte, dorim să examinăm cauzele și efectele sociologice, culturale și ideologice ale migrației în masă către SUA începând cu prima parte a secolului al XX-lea (cum ar fi instabilitatea politică, sărăcia, opresiunea, diferența, dislocarea și trauma etc.) așa cum sunt prezentate în bibliografia de autor. Pe de altă parte, analizăm modul în care ultimele trei decenii prezintă o nouă existență a discursurilor marginale, o nouă tipologie literară și noi poziții identitare în narațiunile imigranților contemporani.

Scopul nostru este să răspundem invitației lui Bharati Mukherjee de crea un cadru teoretic adecvat care să ofere o perspectivă cuprinzătoare asupra literaturii imigrante și să permită o înțelegere deplină a acestui subgen emergent. „Literatura noilor sosiți” este diferită în „scopurile, domeniul de aplicare și dexteritatea lingvistică de literatura postcolonială, literatura globalizării sau literatura diasporică” (Mukherjee, 2011:683). Astfel, considerăm că studiul transnațional al literaturii oferă cadrul potrivit pentru a explora experiența imigranților în acest moment istoric.

Pe baza acestor observații, scopul analizei noastre este să oferim o reprezentare coerentă a marginalității culturale americane contemporane, suficient de largă pentru a include diversitatea experiențelor migratorii, așa cum este ilustrată în bibliografia noastră primară. Este o provocare să conciliem aspecte culturale individuale și specifice cu trăsături comune ale experienței imigranților? Da. Cu toate acestea, o astfel de reprezentare ar accentua legătura dialectică dintre narațiune, spațiu și identitate.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Combinând analiza textuală (teoria literară) cu interpretarea socio-culturală (critica socială), concepte din teoria postcolonială și o nouă abordare istorică, vom analiza lucrările autorilor imigranți menționați mai sus în relație cu structuri și centre de putere, spații, geografii literare și hărți afective, identitatea și politicile marginalului, precum și în relație cu reprezentări sociale și constructe culturale precum genul, rasa și etnia.

În cele din urmă, ne propunem să identificăm un grup de tipare în scrierea imigranților americani contemporani care ar duce la o nouă înțelegere atât a politicii, cât și a poeziei spațiului marginal. Pentru a face acest lucru, ne vom deplasa între realitate și imaginar, între ficțiune și non-ficțiune, între fapte și reprezentările lor socio-culturale. Prin urmare, cadrul

nostru va fi interdisciplinar în aplicarea nu numai a metodelor menționate mai sus, de teorie literară, sociologie și antropologie culturală, ci și includerea unor instrumente de analiză specifice diverselor registre care apar în bibliografia primară aleasă (registru vizual, poetic, eseistic, publicistic etc.).

Din punct de vedere metodologic, distingem între instrumentele de analiză proprii disciplinei world literature de perspectiva transnațională ce stă la baza investigației noastre. Pascale Casanova (1999) înțelege și descrie spațiul literar internațional din punct de vedere istoric și geografic dincolo de granițele politice și lingvistice ale națiunilor. Abordarea transnațională, pe de altă parte, implică o redirectionare a atenției critice către relația dialectică dintre identitate și cultură, către o mai bună înțelegere a ceea ce este perceput ca marginal sau diferit între și peste granițe. Aceste noi perspective teoretice ne invită să reconsiderăm felul în care privim literatura în era globalizării, să reconciliăm universalul și particularul; cu alte cuvinte, să regândim felul în care vedem fenomenele literare ca un sistem, ca întreg, ca o rețea, fără a marginaliza aspectele locale și particulare ale acestuia în favoarea universalității operelor literare

CONTEXTUL ȘTIINȚITIC ȘI CONTRIBUȚIA PERSONALĂ

În această secțiune, oferim o scurtă prezentare a noțiunilor principale abordate în această lucrare și modului în care am lucrat interdisciplinar cu concepte din numeroase arii disciplinare. Concepte-cheie precum marginalitate culturală, hibriditate, liminalitate, conștiință migratoare, translingvism, transnaționalism, apartenență, deșrădăcinare, identitate fluidă, deplasare și relocare sunt utilizate pentru a observa cum și dacă statutul minoritar al protagoniștilor imigranți s-a schimbat în societatea multiculturală a Americii de azi.

1. Revizitarea unor concepte din teoria spațiului și critica postcolonială

Acestea sunt câteva dintre conceptele discutate:

- Spațiul ca formare socială și construcție mentală (Lefebvre, 1974).
- Spații intermediare, al treilea spațiu, hibriditate culturală (Bhabha, 1990, 1994; Rutherford, 1998).
- Geografii imaginative (Said, 1978).

- Tema călătoriei, discursuri postmoderne ale deplasării (Kaplan, 1996).
- Trialectica spațialității, istoricității, socialității (Soja, 1996).
- Deteritorializarea literaturii americane (Giles, 2007).
- Perspectiva minorității (McLeod, 2010).

Reprezentările spațiale din operele literare pe care le explorăm în această teză, în special juxtapunerea a două lumi diferite (țara de origine și cea de adopție), dezvăluie cartografiile cognitive și afective complexe ale subiecților imigranți în legătură cu spațiile fizice pe care le vizitează sau locuiește ca subiect în mișcare. Patria mamă și țara de adopție contribuie la conturarea identității imigrantului. Acestea reprezintă mai mult decât puncte geografice. Sunt spații ce capătă coerență prin sentimente și amintiri pierdute/recuperate în procesul povestirii/repovestirii.

Geografia și teoria literară se întâlnesc în această lucrare prin realizarea unor hărți digitale ce arată rutele narative înscrise în romanele pe care le analizăm. Inspirați de un proiect coordonat de David Haeselin (2018), am urmărit călătoriile personajelor principale și am realizat hărți ce reprezintă vizual mobilitatea acestora între punctele de origine și sosire (vezi Anexa A, Hărțile 1 și 2). Acest proces este menit să însoțească analiza noastră a cartografierii cognitive și emoționale a locațiilor pe care personajele principale le traversează în narațiunile lor. În crearea acestor hărți am folosit un program web numit GeoJson.io. Reprezentările vizuale din Anexele noastre sunt menite să îmbogățească experiența de lectură și analiza fenomenului contemporan migrator.

Povestirea, la fel de mult ca și cartografia, arată David Howard în „Cartografie și vizualizare”, este o modalitate fundamentală de reprezentare a cunoștințelor spațiale (Howard, 2010:142). Ce dorim să subliniem îmbinând aceste două concepte este că atât romanele, cât și hărțile au discursuri ascunse, precum și scopuri intenționate și chiar neintenționate în reprezentarea marginalului, a nevăzutului sau a neuzitului. În contextul scrierilor imigranților de azi, limbajul și povestirea sunt instrumente puternice, folosite pentru a reconfigura modelul centru-margine.

Prin narațiunile lor, prezența publică în mass-media și practica activistă, scriitorii imigranți își cartografiază sensibilitățile transnaționale traversând nenumărate frontiere. Dincolo de eticheta naționalismului, ei rescriu și reimagineză istoria/ istoriile din spațiul natal pentru a oferi o alternativă la narațiunile politice, sociale și culturale hegemonice. Formal și metafictional, acești scriitori sugerează că nu există o versiune finală a vreunei povești sau hărți, revoluționând spațiul literar pe care îl locuiesc.

Modul în care acești autori își construiesc narațiunile dincolo de granițe estetice este esențial pentru înțelegerea fluidității granițelor de orice fel, destabilizând prin operele lor conceptele de cultură și literatură naționale. Întrucât participă la mai multe culturi și aparțin mai multor spații naționale, noii scriitori imigranți produc narațiuni complexe care contribuie la o „deteritorializare a literaturii americane” (Paul Giles, 2007).

Autorii imigranți discutați în această teză sunt profund preocupați de distincția dintre etnie (dobândită), cetățenie (dobândită, dar și aleasă) și identitate națională (complexă și, uneori, contradictorie). Aceste întrebări sunt centrale în narațiunile și proiectele lor identitare. Fiind binaționali, biculturalli și bilingvi, ei aleg adesea să se definească dincolo de naționalitate ca cetățeni ai „republicii mondiale a literelor”.

2. Termeni și concepte utilizate în teoria și critica literară americană în relație cu estetica și politica spațiului

Literatura americană contemporană reprezintă un amalgam de voci, identități, stiluri și forme literare. Unele dintre ele sunt formate transcultural prin prisma fenomenelor de deplasare, migrație și mobilitate globală. În articularea „esteticii migratorii” și a recartografierii literaturii naționale americane, explorăm în capitolul introductiv noțiuni ce țin de unele formațiuni contemporane ale romanului american, și anume romanul de frontieră (the borderland novel) și romanul emisferic (the hemispheric novel), așa cum sunt articulate de Ramon Saldívar (2011) și Rodrigo Lazo (2011).

3. Concepte legate de imaginația diasporică și poziționalitatea autorilor

În 1992, Linda Basch, Cristina Blanc-Szanton și Nina Glick Schiller au articulat nevoia unei noi conceptualizări a experienței și conștiinței populației de imigranți, ale cărei „vieți depășesc granițele naționale și aduc două societăți într-un singur teritoriu” (1992: 1).

În 1996, Wilson și Dissanayake au atras atenția și asupra transformărilor identității și conștiinței imigrante aparținând unui nou „imaginar transnațional”. Dacă în anii '90, transnaționalismul și teoriile diasporei au subliniat aspectele negative ale deplasării și formării unor identități decentrate, în prezent, termenii sunt folosiți cu referire la un mod pozitiv de constituire a identităților culturale și politice contemporane (Steven Vertovec, Stuart Hall).

Termenii „transnațional” și „diasporic” sunt adesea interschimbabili, deoarece ambii se referă la experiența imigrantă ce constituie identități politice hibride și rețele sociale și culturale deteritorializate prin traversarea frontierelor naționale.

În eseuul său „Diaspora”, Paul Gilroy arată cum scriitorii imigranți contestă caracteristicile statului național, cum ar fi „temporalitatea, fixitatea, înrădăcinarea și sedentarismul” prin perturbarea spațiului și a unui sentiment ordonat de identitate politică și culturală prin călătorie, itineranță și distanță (Paul Gilroy, 1994: 207).

Studii mai recente arată influența spațială a diasporei, în special în legătură cu conceptul de „acasă”. Nishat Awan susține în *Diasporic Agencies - Mapping the City Otherwise* (2016), că subiecții diasporici sunt cetățeni globali „fără casă”. Potrivit cercetătorului britanic, unele spații facilitează conexiuni cruciale cu o casă lăsată în urmă, locuri de sprijin cu o semnificație aparte în viața lor. Awan folosește și termenul de reteritorializare, împrumutat de la Deleuze și Guattari, pentru a arăta modul în care diasporele afectează spațiul în procesul lor de adaptare la o casă nouă. Ea descrie ideea de reteritorializare și prin conceptul lui Hoskyns și Petrescu de „a avea loc” (taking place), referindu-se la „o politică spațială care se ocupă de diferență” și al cărei scop nu este neapărat să fie inclusivă sau să reprezinte periferia/ marginalul, ci să participe direct dintr-o poziție diferențială (Awan, 2016:29). Recartografierea spațiului implică critică socială și politică, precum și schimbarea, distorsionarea sau transformarea locurilor în care subiecții diasporici locuiesc. „A avea loc” devine sinonim cu a deține spațiul „străin” în care acești subiecți locuiesc cu scopul de a crea un sentiment de apartenență la un grup (social, cultural, etnic etc.).

În ceea ce privește dialectica complexă dintre spațiu și reprezentarea literară, scriitorii imigranți contemporani manifestă o nouă sensibilitate spațială care schimbă și „contururile literaturii naționale” (Bharati Mukherjee). Problema identității naționale și americanității scriitorilor imigranți este complexă. Cei patru autori analizați sunt foarte preocupați de originea lor, dar și de noul lor loc în lume. Ei aparțin unei noi generații de scriitori „minoritari” care reconsideră narațiunea migrației/ imigrației. În loc să se străduiască să se stabilească în locul de sosire, ei spun povestea imigrantului dincolo de el, cuprinzând mai multe geografii și reconfigurări interculturale ale identității. Ei sunt preocupați de locul persoanei minoritare (marginalului) în raport cu cultura și limba hegemonică și de sentimentul de apartenență la ambele spații culturale ce le determină, în fond, identitatea hibridă. Construirea literară a unui spațiu căruia să le aparțină în mod autentic transcende și contestă noțiuni ca naționalismul (Hemon), rasa (Díaz, Adichie) sau genul (Vuong), iar remaparea experienței lor dincolo de aceste categorii analitice este una dintre trăsăturile cheie ale esteticii lor spațiale.

În eseul său revoluționar „The Diasporic Imaginary” (2002), Brian Kieth Axel propune o schimbare radicală de perspectivă: „în loc să conceapă patria mamă ca pe ceva care creează diaspora, poate fi mai productiv să considerăm diaspora ca ceva care creează patria mamă.” Patria mamă este recreată prin memorie și nostalgie. Astfel ea este înțeleasă ca un „proces afectiv și temporal mai degrabă decât un loc” (Axel, 2002: 426). Așa cum este conceptualizat de Axel, imaginarul diasporic generează o a treia categorie analitică: corporalitatea. Țara de origine, afirmă el, este strâns legată în literatura subiecților diasporici de imagini ale corporalității și noțiuni de sexualitate, gen și violență.

În analiza noastră spațială, am explorat, de asemenea, reprezentarea corpului feminin și a corpului queer ca spații alternative, plurivalente în romanele lui Adichie și Vuong, dar și ideea de corporalitate a romanelor în sine ca obiecte reale ale căror granițe au fost depășite prin acțiunile de expansiune epitextuală a autorilor (realizare de site-uri/ proiecte web legate de acțiunea romanelor, bloguri, adnotări online).

4. Concepte din științe sociale și critică culturală

Marginalitatea culturală este un concept complex aflat la intersecția unor discipline precum sociologia, psihologia, filosofia, antropologia culturală și chiar lingvistica și neurologia, contribuind la înțelegerea relației dintre cultură, societate și formarea identității. Termenul de marginalitate a fost introdus pentru prima dată cu referire la un fenomen sociologic în 1928 de Robert Park, un pionier în domeniul sociologiei timpurii din SUA. Park l-a descris pe omul marginal ca fiind unul cu o personalitate unică caracterizată prin „instabilitate spirituală, conștiință de sine intensificată, neliniște și stare de rău” (Park, 1928: 892-893). În 1937, Everett Vern Stonequist a publicat *The Marginal Man - A Study in Personality and Culture Conflict*, extinzând ideea lui Park dincolo de rasă sau etnie. În anii 1950, sociologul american Milton M. Goldberg a extins conceptul de „om marginal” al lui Park și Stonequist etichetând termenul de „cultură marginală”. Până la lucrarea lui Janet Bennett în 1993, experiența marginalilor culturali a fost descrisă în mod regulat de stări precum pesimismul, confuzia și izolarea. Cuvinte precum „stres”, „inferioritate”, „paralizie”, „tensiune” și chiar „sindrom marginal” au fost folosite cu referire la experiența marginală, oamenii aflați între două culturi diferite sau antagonice având dificultăți în a se percepe ca aparținând oricăreia dintre acestea.

Studiile sociologice și culturale recente arată o tendință spre dialog și incluziune, subliniind mai puțin conotațiile negative ale marginalității și mai mult posibilitatea de a privi

sinele, cultura și societatea ca un compus a mai multor părți. Hubert Hermans propune o astfel de abordare dialogică, empirică, a formării sinelui multicultural. În „Eul Dialogic: către o teorie a poziționării personale și culturale”, el oferă un cadru teoretic pentru includerea reciprocă a sinelui și a culturii. La intersecția dintre studiile psihologice ale lui William James și dialogismul lui Mihail Bakhtin, viziunea propusă în acest studiu contestă existența unui nucleu - un centru, o cultură esențială. Pentru Hermans, nu există un sine esențial, așa cum nu există o cultură esențială în formarea identității. El vede sinele în raport cu exteriorul (societatea, cultura) prin prisma unei multiplicități de poziții între care se pot stabili relații dialogice.

Liminalitatea este o altă dimensiune centrală a condiției de imigrant. Introdusă de Arnold van Gennep în antropologie încă din 1909 („Les rites de passage”), noțiunea face des referire la un rit de trecere sau stadiu de mijloc, care urmează unei etape de separare și precedă o etapă de reasimilare. Ideea lui Gennep a fost împrumutată și extinsă de Victor Turner, care definește indivizii liminali ca „nici aici, nici acolo; se află între pozițiile atribuite și aranjate de lege, obicei, convenție și ceremonie” (Turner, 1969: 95). În literatura scrisă de imigranți, acest statut/ poziție este observată în principal în tranziția de la condiția de imigrant la cetățenia americană, evidențiind liminalitatea ca o fază conflictuală, transformatoare în viața socială și culturală a unor astfel de personaje.

5. Noi conceptualizări ale spațiului în studiile globalizării

În *Global Matters: The Transnational Turn in Literary Studies*, Paul Jay susține că modelul centru-periferie în studiile globalizării este complex și complicat. Globalizarea, spune Jay (2010), „este caracterizată printr-un flux complex de oameni și forme culturale în care însușirea și transformarea lucrurilor - muzică, film, mâncare, modă - ridică întrebări cu privire la rigiditatea modelului centru-periferie” (3). El susține, de asemenea, că globalizarea studiilor literare și trecerea la noi abordări critice îmbogățește acest domeniu de studiu, promițând „noi forme și expresii” (Jay, 2010: 4-5).

Identitățile, cândva limitate la granițele unei comunități, sunt acum înțelese ca fiind formate în mod activ prin multiple discursuri sociale și culturale, depășind granițele lingvistice, rasiale, culturale și naționale. Acest proces de tranziție se află în centrul a ceea ce Sam Durrant și Catherine M. Lord numesc „estetica migratorie”, care sugerează „proces de devenire care sunt declanșate de mișcarea oamenilor și a popoarelor: experiențe de tranziție, precum și tranziție a experienței însăși în noi modalități, noi lucrări de artă, noi moduri de a fi” (Durand și M. Lord, 2007: 11-12).

Studiul fenomenelor transnaționale și apariția unor noi estetici în scrierile imigranților americani contemporani a impus dezvoltarea unor noi optici în explorarea literaturii autorilor transnaționali. De exemplu, Susan Friedman (2001) a afirmat că „geografia oferă studiilor literare o nouă formă de contextualizare – una specific spațială care completează metodologiile de lungă durată ale istoricizării” (263). Termeni precum „geografii postmoderne” (Soja), „geografii culturale” (Carl O. Sauer) și „hărți cognitive” (Edward C. Tolman) au fost, așadar, importați în critica literară pentru a atrage atenția asupra spațiilor narative în care diferența este negociată și transformată în noi moduri de existență și de exprimare. Aceasta nu înseamnă că ar trebui să abandonăm noțiunea de istoricitate. În această teză, punem istoria într-o tensiune dialectică cu spațialitatea. În acest mod, Paula M. Moya și R. Saldivar (2003) au definit imaginarul trans-american ca un cronotop marcat de forțe istorice și geografice și, în primul rând, de geografii transculturale.

6. Concepte din sociolingvistică și traductologie legate de politica limbajului în literatura autorilor etnici

În subcapitolele despre stilurile și registrele multilingve pe care autorii le folosesc în scrierile lor (subcapitolele 2.4, 3.4, 4.4 și 5.4), lucrăm cu o varietate de concepte împrumutate din sociolingvistică și politica limbajului în scrierile autorilor etnici din America.

Noțiunea de traducere culturală a fost dezvoltată în studiile postcoloniale pentru a ilustra condiția imigrantului contemporan în raport cu conceptul de intermediere culturală și lingvistică. Spațiul intermediar este perceput de Homi Bhabha ca fiind încărcat de sens. Așa cum a fost formulat de Mary Louise Pratt (1992), este un spațiu de întâlnire între popoare, un spațiu în care transformările discursive pot avea loc și apar, pe măsură ce diferite grupuri de oameni încearcă să se reprezinte unul în raport cu celălalt. „Zona de contact” poate fi un loc marcat de violență, opresiune și rezistență, sau poate fi un loc de schimb mai puțin antagonic, fiind un spațiu teoretic în care diferențele culturale pot fi explorate.

În cartea sa fundamentală, *Lost and Found in Translation: Contemporary Ethnic Writing and the Politics of Language Diversity* (2005), Martha Cutter ia în considerare diversele acte de traducere experimentate de scriitorii etnici americani. Diversitatea lor lingvistică, sugerează ea, îi face să fie mai buni traducători și povestitori, deoarece cuvintele noi se formează prin fuziunea între diferite limbi, coduri sau dialecte. Cutter susține că identitățile discursive multiple nu sunt legate de o singură voce sau limbaj. Acest aspect particular este esențial în scrierea contemporană a imigranților, deoarece scriitorii

transnaționali creează discursiv noi subiectivități și noi locuri pentru auto-exprimare (14-15). De asemenea, fuziunea limbilor și culturilor pe care le recunoaștem în astfel de scrieri duce la o re poziționare și reconceptualizare a relației dintre limba dominantă (engleza) și cele marginale sau marginalizate (limbile materne).

În *Wanderwords: Language Migration in American Literature* (2014), Maria Lauret a inventat termenul „wanderwords” cu referire la proliferarea „cuvintelor și expresiilor în alte limbi care perturbă, vrăjesc, ascund sau evidențiază engleza luată de bună în literatura americană și pot astfel să facă minuni privind semnificația poetică, precum și critica culturală” (2). Aceste cuvinte și expresii apar în literatura americană atunci când sunt folosite de scriitori care au trecut granițele naționale și lingvistice și au refuzat să se supună pe deplin hegemoniei limbii engleze. „Cuvintele rătăcitoare”, după cum subliniază autorul, nu denotă „străinul” în literatura americană. Mai degrabă, ele reprezintă limbi care sunt distincte și diferite de engleza normativă, dar nu străine de cultura americană. (Lauret, 2014: 31).

Subcapitolele despre limbă sunt importante deoarece arată legătura dintre mai multe localități, limbi și subiectivități. Ele legitimează statutul hibrid al noilor imigranți nu ca o etapă identitară temporară, ci ca un modus vivendi pe deplin îmbrățișat. Toți împărtășesc emanciparea marginalului prin limbaj, iar prin marginal, ne referim în general la experiența imigrantului. Cu toate acestea, am subliniat intersecționalități precum etnia în scrisul lui Hemon, rasa în ficțiunea lui Junot Díaz, genul în literatura lui Chimamanda Adichie și sexualitatea în proza lui Vuong.

7. Între world literature și perspectivele teoretice transnaționale: recartografierea canonului literar mondial

În *Graphs, Maps, Trees: Abstract Models for a Literary History* (2005), Franco Moretti a propus metode cantitative de analiză literară bazate pe modele împrumutate din științele sociale pentru a răspunde la două dintre dificultățile studiilor literare și istoriografice actuale: imposibilitatea de a scrie o istorie a literaturii mondiale prin lectura atentă a acesteia, alături de discriminarea unui număr mare de autori periferici, care au contribuit la apariția operelor canonizate. Cu alte cuvinte, modele abstracte cum ar fi grafice, hărți și diagrame au fost folosite pentru a explora domeniile literaturii care au fost discriminate de cercetători, și anume opere ale scriitorilor din afara canonului care au participat la structurarea lumii literare. Incluzând atât producții literare centrale, cât și periferice, metodologia lui Morretti abordează inegalitățile inerente literaturilor canonizate și pledează pentru o deierarhizare a sistemului literar. Prin

urmare, în spatele cadrului teoretic al lui Moretti există un principiu destabilizator în ceea ce privește formarea canonului literar mondial actual.

Munca lui David Damrosch reprezintă o altă contribuție esențială în domeniul literaturii comparate. Prin delimitarea între hipercanon, contracanon și canonul-umbră (shadow canon), Damrosch (2006, 45) deschide o discuție interesantă asupra „capitalului” cultural al autorilor canonici care continuă să crească în era globală. Literatura americană contemporană scrisă de imigranți este importantă în această discuție, deoarece observăm un nou val de scriitori care afirmă centralitatea literaturii care obișnuia să fie marginală/ marginalizată din punct de vedere istoric, opunându-se tematic, structural și ca viziune unui canon „vechi”, fie el național, occidental sau global. În măsura în care evaluările critice, dar și succesul de pe piață a acestor scrieri înseamnă ceva, autori precum Hemon, Adichie, Díaz, Vuong și mulți alții par să perpetueze modelul pe care Damrosch îl vede în studiul literaturii comparate, formând un nou hipercanon postcolonial/transnațional. Este ascensiunea unui nou canon sau doar o destabilizare a unor astfel de „concursuri de popularitate”? Potrivit editorilor volumului *The Latino/a Canon and the Emergence of Post-sixties Literature* (2007), autori precum Junot Díaz arată cum circulația literaturii latino/a și canonizarea acesteia sunt negociate în cadrul noțiunii de literatură mainstream. Succesul pe piață al acestor autori tinde să formuleze o lectură apolitică a literaturii lor, percepută mai mult în termeni de artă și valoare universală decât în termeni de angajament politic împotriva logicii coloniale (3). O astfel de perspectivă ar demistifica unicitatea „capodoperelor” și le-ar plasa într-un sistem de relații de piață și mecanisme de reciclare a formelor literare anterioare, pe linia gândirii lui Moretti.

După cum a subliniat Pascale Casanova în prefața ediției în limba engleză a *Republicii Mondiale a Literelor* (1999), studiul literaturii a fost în general organizat în linii naționale (11). Schimbarea de perspectivă în studiile literare către o dimensiune transnațională „pierdută” a literaturii despre care scrie ea ne ajută să privim fenomenele literare ale lumii în afara granițelor politice și lingvistice ale națiunilor.

Este important, însă, încă o dată să facem distincția între literatura mondială (world literature) și literatura transnațională. După cum a spus Paul Jay (2022), ceea ce este specific literaturii transnaționale, spre deosebire de categoria istorică mai largă a literaturii mondiale, este momentul istoric cu care se ocupă și „problemele și temele comune, identificabile, asociate cu decolonizarea, globalizarea, postmodernitatea și tehnologia” (51). În consecință, această teză se concentrează pe recepția și influența celor patru autori imigranți analizați și a scrierilor lor dintr-o perspectivă transnațională. Explorăm problemele identității interculturale în epoca globală, modul în care istoria modelează experiența umană și narativizarea ei, limitele

adevărului și autenticității în *life writing*, alteritatea lingvistică și reformarea canonului literar american. Toate aceste aspecte aparțin unei coerențe tematice ce reunesce textele analizate într-o tipologie „transnațională”.

8. Conceptul de *life writing* tratat prin prisma teoriei receptării postmoderne de tip *reader-response*

Ficționalizarea autobiografiei unui autor este o tehnică tipică de scriere în literatura postcolonială și transnațională a subiecților imigranți. Autorii care se confruntă cu traume ale dezrădăcinării aleg adesea să nu scrie despre experiențele lor personale folosind „eu” autobiografic. Potrivit lui Benaouda Lebdaï (2015), acesta este cazul lui *Joseph Anton* al lui Salman Rushdie. Romanul semi-biografic al lui Ocean Vuong, *On Earth We're Briefly Gorgeous* (2019) exemplifică modul în care transpunerea unor traume transgeneraționale duce la dizolvarea genului autobiografic așa cum a fost formulat de Philippe Lejeune. Romanul este scris ca o scrisoare către mama sa și prezintă multe stiluri literare, de la poetic la eseistic. În același timp, dezvăluie traume atât personale și colective, introducând astfel un eu colectiv. Autorii imigranți combină experiența trăită și povestirea personală, atingând în același timp probleme culturale semnificativ mai mari. Smith și Watson notează că termenul de *life writing* este complex, existând cel puțin cinci dimensiuni ce constituie subiectivitatea autobiografică: memorie, experiență, identitate, personificare și agenție (2001/2010: 15-48).

În ceea ce privește problema autenticității și a adevărului autobiografic pe care am explorat-o în această teză, Coetzee consideră că un scriitor ar trebui să spere că proiectul său autobiografic nu este povestea lui însuși, ci o poveste despre el însuși, „o ficțiune a adevărului cu alte cuvinte” (1999). Scopul acestei lucrări nu este de a discuta în ce măsură romanele autorilor selectați sunt adevărate din punct de vedere autobiografic, ci în ce măsură reprezintă un adevăr (sau mai multe) pentru cititorii lor, urmărind limitele autenticității la nivel textual, metatextual și contextual. Proza lor are implicații autobiografice incontestabile, deoarece se bazează pe experiența lor transnațională. În același timp, cărțile lor non-ficționale depășesc granițele memoriilor ca gen, estompând granița dintre viață și narațiune. După cum au subliniat alți critici, ei se angajează în ceea ce Sidonie Smith și Julia Watson (2001/2010) au numit în mod specific „narațiunea vieții” – *life narrative* (132). În ceea ce privește tehnicile de scriere, lucrările lor se califică și ca autoficțiune, termen inventat de scriitorul francez Serge Doubrovsky în 1977, referindu-se la scrierea autobiografică care conține și elemente ficționalizate. În cercetarea noastră utilizăm termenul „*life writing*” în loc de „autobiografie”

cu referire la diferite tipuri de scriere autoreferențială, de la autoficțiune (Díaz, Vuong) la eseuri personale (Hemon) și chiar discursuri prezentate pe scena TED (Adichie).

Așa cum au subliniat Smith și Watson în lucrarea lor fundamentală despre life writing, autorii postcoloniali au reîncadrat înțelegerea noastră despre scrierea autobiografică oferind alternative la sinele individual. Astfel de narațiuni introduc un sine colectiv, provizoriu sau mobil (Smith, Watson, 2001/2010: 135) care contestă canonul autobiografic. Punând la îndoială normele de identitate și experiență ale Occidentului/colonizatorului, ei depersonalizează adesea genul autobiografic.

Așadar, noi concepte de subiectivitate apar ca urmare a recunoașterii hibridității vieților lor în narațiuni transculturale și transnaționale care nu mai pot fi „pure” - pur naționale sau pur estetice.

Pe lângă această „intervenție” în schimbarea contururilor canonului occidental autobiografic, Smith și Watson au subliniat și teoretizarea poststructurală și postmodernă a sinelui, care stă la baza unei schimbări de paradigmă de la pactele autobiografice la actele autobiografice. Autobiografia este văzută ca un act performativ, o „auto-narare” (Smith, Watson, 2001/2010:18) și un schimb de sens între cititor și scriitor. Această întorsătură pragmatică se aliniază cu un interes academic mai larg pentru dimensiunile discursive și performative ale limbajului și experienței, care a început la sfârșitul anilor '70. Potrivit unor astfel de perspective, adevărul autobiografic nu mai constă într-un adevăr faptic, referențial, ci în schimbul dintre narator și cititor care negociază și construiesc sensul ca și co-autori ai aceluiși act. Astfel, în teoriile mai recente despre scrierea autobiografică propuse de Gasparini (2004), Smith și Watson (2001/2010), Wagner Egelhaaf (2008) și Missine (2019), se pune un puternic accent pe rolul cititorului și așteptările și cunoștințele sale anterioare ca fiind constitutive ale genului autobiografic (Missine, 2019: 226).

Există, de asemenea, o dezbatere în jurul diferențelor dintre autobiografie și autoficțiune ca noțiuni care implică analize suplimentare. În timp ce Serge Doubrovsky consideră că autoficțiunea este forma postmodernă a autobiografiei și acest neologism permite o distincție între sensibilitatea modernă și cea postmodernă, Jean-Louis Jeannelle respinge termenul pentru caracterul său vag și concluzionează că „singura diferență dintre cele două modele concurente [autobiografia și autoficțiunea] este că, în cazul autoficțiunii, punerea în scenă a identității subiectului este clar ficțională în timp ce rămâne ambiguă în cazul romanului autobiografic” (Jeannelle, Violet, 2007: 26). În ceea ce privește natura fictivă a ambelor forme, Philippe Forest consideră autoficțiunea un termen inutil, deoarece atât autobiografia, cât și autoficțiunea sunt scrise conform regulilor literaturii și, prin urmare, sunt fictive.

Pe lângă autoficțiune, pentru autorii imigranți, există și tentația autoteoriei. Receptarea poveștilor lor este influențată de paratexte și epitexte (interviuri, eseuri, articole, prelegeri etc.) despre ce înseamnă să te reinventezi într-un nou spațiu geografic și cultural. Potrivit lui Ellen McCracken (2016), epitextele digitale sunt o „componentă necesară a procesului interpretativ” (8), deoarece afectează receptarea unei cărți, fie în versiune tipărită, fie în versiune digitală. În consecință, în această cercetare, cităm multe dintre interviurile scriitorilor și intervențiile lor în social media pentru a sublinia întreaga rețea de strategii de influență care înconjoară textele lor. În era digitală în care trăim, prezența lor în mass-media - videoclipuri YouTube, discursuri TED, conturi personale de Instagram - adaugă o extra dimensiune scrisului lor și este cu siguranță o provocare hermeneutică pentru cititorii mai puțin experimentați din punct de vedere digital.

În reconstruirea istoriei și a sinelui prin povestire, autorii imigranți reconstituie și reinteroghează categoriile realului, adevărului, autenticității și acurateței. Aici, subliniem influența și rolul lui W. G. Sebald ca precursor în utilizarea de către Hemon a fotografiilor în ficțiunea sa. Romanele lui Sebald, *Emigranții* (1992), *Inelele lui Saturn* (1995) și *Austerlitz* (2001) combină cuvintele cu fotografiile, realitatea cu ficțiunea, scrierea memoriilor și jurnalul de călătorie. Sebald este cunoscut în principal pentru tematizarea și documentarea traumei războiului și a societății post-Holocaust în „asamblări” de tip photo-fiction care îi fac opera greu de clasificat. Abordarea sa circumspectă a cunoașterii și memoriei istorice evidențiază natura deseori interschimbabilă dintre cele două în scrierea postmodernă. Hemon explorează, de asemenea, mecanismele de reprezentare vizuală a traumei istorice în texte care destabilizează valoarea adevărului și fiabilitatea narativă a imaginilor. Ficțiunea lor combinată cu fotografii reale, aparținând chiar unor arhive publice nu doar personale complică problema adevărului în autoficțiunea postmodernă la două niveluri. În primul rând, încorporează fotografii de arhivă și personale într-un mod arbitrar și, prin aceasta, sabotează valoarea fotografiilor ca dovezi istorice. În al doilea rând, suntem conștienți de faptul că naratorii sunt versiuni ficționalizate ale autorilor, ceea ce pune la îndoială medierea adevărului istoric și, la o scară mai mare, istoriografia însăși ca proces de arhivare și transmitere a cunoașterii umane.

Povestirea autoreferențială care se bazează pe repovestirea evenimentelor istorice într-o formă subiectivă este tipică postmodernismului. În *Politica postmodernismului* (1989/2002), Linda Hutcheon folosește termenul de „metaficțiune istoriografică”. Ea subliniază inevitabilitatea distorsiunii istorice în astfel de narațiuni în care reprezentarea istorică este „reprocesată proiectiv în termenii propriilor noastre interese strict prezentiste” (55). Implicația memoriei și a materialelor de arhivă, cum ar fi fotografiile, mută accentul de la valoarea

adevărului și acuratețea reprezentării la cea a mărturiei secundare și a repovestirii evenimentelor. Scriitorii imigranți îmbină istoria și ficțiunea până la punctul în care problema veridicității devine irelevantă. În calitate de martor secundar, cititorul este provocat să-și asume un rol activ în reproducerea evenimentelor, inventând propria versiune a istoriei.

În ceea ce privește romanele scriitorilor imigranți asupra cărora ne concentrăm, mulți critici au încălcat „pactul autobiografic” (definit de Lejeune) de dragul interpretării și au subliniat asemănările dintre viața și ficțiunea lor în absența identificării obligatorii între autor, narator și protagonist. Cu toate acestea, atât din punct de vedere formal, cât și funcțional, scrierile lor implică punerea în aplicare a unei tranzacții între text și cititor care nu exclude spunerea adevărului. Potrivit lui Smith și Watson (2001/2010), narațiunea autobiografică este intersubiectivă și poate fi redefinită dincolo de binarul adevăr-fals.

Trecând această graniță estetică, ei subminează mai întâi convențiile autobiografiei ca narațiune centrată pe un „eu” confesional. Prima impresie în actul lecturii romanelor lor nu este aceea de scriere autobiografică. După cum am mai menționat, producerea de autobiografii deghizate în romane sau alte forme literare este un model deja identificat în literatura postcolonială în opera unor autori precum Rushdie și Coetzee. În *Elisabeth Costello*, de exemplu, Coetzee a atribuit o parte din prelegerile sale unui autor fictiv australian care este alter-ego-ul său feminin. Cu toate acestea, în ciuda cunoașterii de către cititor a dimensiunii ficționalizate a acestor romane autobiografice, a doua impresie care reiese din lectură este aceea de autenticitate, deoarece autorii aleg tehnici narative care creează iluzia comunicării directe între autor și cititor, o relație mediată de figurile-autor care sunt povestitori extraordinari. După cum notează Weiner în *American Migrant Fictions* (2018), Junot Díaz și Aleksandar Hemon împărtășesc o obsesie comună legată de procesul de scriere și creare a unor naratorilor care sunt la rândul lor povestitori/ scriitori.

În continuare, considerăm că modul în care Brenda K. Marshall definește matricea culturală căreia îi aparțin aceste texte este extrem de important pentru înțelegerea complexității limbajului acestor autori: „Postmodernismul este despre limbaj. Despre cum controlează, cum determină sensul și cum încercăm să exercităm controlul prin limbaj. (...) Este vorba despre rasă, clasă, gen, identitate și practică erotică, naționalitate, vârstă și etnie. Este vorba despre diferență. Este vorba despre putere și neputință, despre împuternicire și despre toate etapele negândite dintre și dincolo de acestea.” (Marshall: 1992: 4).

Așadar, problema receptivității este cu atât mai complexă cu cât lucrările lor semi-biografice ating una dintre cele mai discutate probleme în studiile postcoloniale: politica

limbajului. Limba pe care un scriitor postcolonial o alege ca mijloc de exprimare fiind încă un subiect aprins deoarece este o problemă de identitate națională.

Ceea ce este diferit, însă, în textele autorilor imigranți recunoscuți și preiați la nivel internațional în ultimele trei decenii (A. Hemon, J. Díaz, C.N. Adichie, O. Vuong) este modul în care engleza este pe deplin absorbită în mintea și scrisul lor. După cum a explicat Hemon în articolul său „Pathologically bilingual” (septembrie 2016), între limba sa maternă și limba dobândită există un dialog constant, ceea ce duce la ambiguități, dar și la multiple posibilități de exprimare. Pentru Hemon, nu există un limbaj pur. „Nici o limbă nu poate avea o singură sursă”, scrie el. „Este întotdeauna un efort colectiv masiv care nu se oprește la granițe sau la ziduri. Toate limbile se suprapun sau se revarsă una în alta, la fel ca oamenii.” (Hemon, 2016). Acești „noi” scriitori imigranți îmbrățișează hibriditatea la mai multe niveluri. Limba este doar una dintre ele. Migrația a făcut ca simultaneitatea lingvistică să nu fie o excepție, ci o normă în multe societăți din întreaga lume.

REZUMAT AL CAPITOLELOR

În primul capitol al acestei teze, intitulat „Spațiu, identitate și estetică în literatura migrantă contemporană”, discutăm concepte din diferite discipline pentru a oferi contextul teoretic al cercetării noastre, pe de o parte, și pentru a sublinia complexitatea și actualitatea narațiunilor alese pentru analiză, pe de altă parte.

După cum am menționat deja în secțiunea de revizuire a bibliografiei critice din acest rezumat, paradigma transnațională în studiile literare și culturale se află în centrul cercetării noastre. Această lucrare, așa cum a fost explorată în capitolul 1, examinează reconceptualizarea formelor și identităților hibride literare din puncte de vedere transculturale și translingvistice. Probleme teoretice legate de identitate, putere, națiune și transnaționalism sunt prezentate pentru a oferi o perspectivă globală cât mai largă asupra politicii și poeticii scrierilor imigranților contemporani din America ultimelor trei decenii.

În capitolul 2, ne concentrăm pe opera lui Aleksandar Hemon, un autor de origine bosniacă, acum cetățean american, care a publicat cinci romane (Nowhere Man, în 2002; The Lazarus Project, în 2008; The Making of Zombie Wars, în 2015). ; The World and All That It Holds, în 2023), două colecții de nuvele (The Question of Bruno, în 2000; Love, and Obstacles, în 2009) și două lucrări de non-ficțiune în limba engleză (The Book of My Lifes, în 2013; My

Parents: an Introduction/ This Does Not Belong to You, în 2019). Textele sale acordă o atenție deosebită formării identității interculturale și hibridității și, mai important, sunt reprezentative atât formal, cât și simbolic pentru emanciparea marginalului prin limbaj.

Opera lui Hemon indică, de asemenea, modul în care cercetători, scriitori și critici literari au reinterogat raportul centru versus margine dintr-un punct de vedere personal în ultimele decenii, propunând noi moduri de a privi reconfigurarea sinelui în culturi și structuri sociale distincte.

În capitolul 3, discutăm despre ficțiunea lui Junot Díaz, în special romanul său premiat cu Premiul Pulitzer (2007), ca fiind adânc înrădăcinat în istoria brutală a țării sale de origine, Republica Dominicană. Inspirat de cantitatea masivă de benzi desenate, povești SF și fantasy pe care le-a devorat ca tânăr cititor, autorul împrumută tehnici din aceste genuri într-un mod ludic și original pentru a crea spații și istorii culturale hibride în literatura sa.

Prin revizitarea dimensiunii fantastice a literaturii Latino, el povestește un trecut traumatizant, național, familial și personal, în povești despre dragoste și violență. El rescrie istoria într-o narațiune transculturală care depășește granițe naționale și geografice, adresându-se multor comunități și indivizi împrăștiați în diaspora. Acest capitol oferă o lectură contextuală, textuală și metatextuală a romanului, concentrându-se pe aspecte formale. Romanul este citit ca o meditație asupra istoriografiei, conturând mecanismele, forța, dar și limitele scrierii și rescrierii istoriei în ficțiunea contemporană imigrantă. În acest sens, examinăm modul în care naratorul și alter-ego-ul lui Díaz, Yunió, preia controlul asupra istoriilor personale și colective. Reconceptualizarea istoriei de către Díaz se realizează prin încorporarea multor genuri în romanul său, inclusiv realism magic, benzi desenate, fantasy și SF, precum și prin schimbarea constantă a focalizării narative și a cronologiei pentru a permite reprezentarea a ceea ce a fost redus la tăcere de-a lungul mai multor secole de opresiune.

Capitolul 4 se concentrează pe cel de-al treilea roman al lui Chimamanda Ngozi Adichie, *Americanah* (2013), în care oferim o perspectivă cuprinzătoare asupra problemelor hibridității și reconfigurării identității interculturale în scrierea contemporană a imigranților de origine africană. Principalele probleme pe care le abordăm aici vizează nuanțele experienței imigrantului în mai multe locații și contexte socio-culturale. Ceea ce reiese din mișcarea dus-întors între culturi și limbi diferite este o traducere culturală mediată care ne face conștienți de relația multifățetată dintre identitate, limbă și ideologie în era globalizării.

Capitolul 5 se concentrează asupra modului în care Ocean Vuong modifică spațiul, timpul, genul și limbajul în primul său roman, *On Earth We're Briefly Gorgeous* (2019), lărgind tradiția scrisului imigranților americani prin explorarea a ceea ce înseamnă să fii un autor

american de origine vietnameză în America de după evenimentele din 11 septembrie 2001. Metodele noastre sunt inter și transdisciplinare pe măsură ce explorăm relația dintre viață, istorie, traumă, cultură și scrierea la granița dintre mai multe genuri literare. La intersecția dintre teoria queer, analiză textuală și critică postcolonială, al cincilea capitol al acestei teze investighează felul în care Vuong articulează noi moduri identitare pentru imigranții americani de origine asiatică, în special prin procedee de alterare a timpului, spațiului și corpului. Noțiunea de queerness, în sensul a ceva mai puțin „pur”, reprezintă noul concept și perspectivă asupra alterității pe care le introducem în discursul nostru teoretic. Susținem că corpul queer semnifică o identitate transnațională care poartă nu doar ceea ce C. L. Quinan numește „anxietăți hibride” (2020), ci și puterea de a exprima frumusețea corpului asiatic marginalizat în literatura canonică americană.

Capitolul 6 tratează modul în care autorii imigranți transnaționali traversează nu doar granițe culturale și naționale, ci și estetice, destabilizând noțiunea de scriere autobiografică. Ne preocupă în principal modul în care contextul postmodern al scrisului auto-referențial produs de autori imigranți modifică modul în care percepem noțiuni precum adevărul și autenticitatea în raport cu binarul realitate-ficțiune. În investigarea construcției și deconstrucției „realului” în operele lui Hemon, Adichie, Vuong și Díaz combinăm în acest capitol o analiză orientată spre receptarea acestora de către cititor din perspectivă poststructuralistă.

Granițele estompate dintre ficțiune și realitate, povestirea unui adevăr personal și repovestirea istorică se află în centrul acestei noi tipologii în (auto)ficțiunea contemporană scrisă de imigranți. Aici, dorim să subliniem că scrierile autorilor imigranți din generații precedente, indiferent de naționalitatea acestora, precum J.M. Coetzee, Salman Rushdie și W. G. Sebald, au reprezentat modele abstracte de reinterogare a noțiunii de scriere autobiografică. Lucrările acestor autori se află în dialog prin obsesia lor metafictională pentru actul povestirii și implicațiile sale etice, dar și prin explorarea unor teme similare în contexte globale istorice traumatice.

În ultimul capitol al tezei, ne bazăm mai ales pe opera autobiografică și eseistică a lui J. M. Coetzee, un autor sud-african, câștigător al premiului Nobel, a cărui literatură exemplifică modul în care „scrierea vieții” subminează paradigmele autenticității și realismului în literatura postmodernă produsă de imigranți. Parțial autobiografic și parțial fictiv, romanul său *Elisabeth Costello* prezintă problema adevărului ca fiind strâns legată de problema sinelui și corolarul său - problema expresiei și cunoașterii de sine, deci problema identității. Opera lui Coetzee este percepută ca un model abstract esențial pentru această nouă tipologie în literatura semi-biografică a imigranților din America de azi, depășind limita dintre viață și ficțiune. Susținem

că autorii asupra cărora ne-am concentrat în această teză au contribuit la dezvoltarea unei noi tipologii în literatura imigrantă contemporană prin viziune, limbaj și perspectivele transnaționale pe care le abordează și articulează.

REZULTATE ȘI PERSPECTIVE DE CERCETARRE VIITOARE

Acest proiect și-a propus să dezvăluie modul în care scrierile imigranților americani contemporani au puterea de a contesta granițele sinelui, precum și cele ale climatului cultural și ale contextului social în care evoluează acest eu, regândind în același timp mari dimensiuni ale operelor lor precum spațiul, istoria și identitatea.

În elaborarea reprezentărilor spațiale și temporale alternative din narațiunile lor, Hemon, Diaz, Ngozi Adichie și Vuong dezvăluie o fuziune de idei, culturi și contexte marginale, fără a încerca să rezolve dualismul sau dislocările identitare proprii experienței imigrante. Mai degrabă, ei imaginează un spațiu al posibilităților extinse în ceea ce privește manifestarea sinelui (la nivel textual, cultural, lingvistic etc.). Este crearea unei noi structuri narrative, esențială în articularea unei noi poetici a scrierii imigranților de azi.

Credem că lecturile contextuale, textuale și metatextuale ale operelor lor au condus la conturarea unei noi tipologii a experienței, condiției și scrierii imigranților americani contemporani. Astfel, teza propune noi perspective asupra studiilor postcoloniale și a unor concepte-cheie precum hibriditate culturală și literară, translingvism și marginalitate culturală.

În consecință, această lucrare a explorat și extins următoarele subiecte:

- Formarea identității interculturale.
- Biculturalismul și bilingvismul în epoca globalizării.
- Narațiuni transnaționale, transculturale și translingvistice despre sine, deplasări și traume istorice și personale.
- Imaginația diasporică: reimaginarea unei noi Narațiuni americane.
- Imaginația decolonială în narațiunile între genuri.
- Regândirea discursului postcolonial prin retorica hibridității în contexte transnaționale.

Ne-am întors la descrierea lui Mukherjee cu privire la „Literatura noilor sosiți” pentru a întări ideea că trăsăturile acestei noi direcții în scrierile autorilor imigranți contemporani

constau în importarea de către autori a moștenirii lor culturale și lingvistice, pe de o parte, și reînscenarea unor traume istorice colective dincolo de granițe naționale, pe de altă parte. În insistența lor de a confrunța trecutul în loc să-l lase în urmă, ei creează povești multi-generice puternice care provoacă hegemonia unei singure națiuni, limbi, culturi și identități, creând noi posibilități de exprimare și reprezentare a sinelui bicultural.

În această lucrare, am investigat operele celor patru autori menționați anterior în capitole individuale (câte unul pentru fiecare autor), realizând numeroase conexiuni și paralele între lucrările lor. Protagonștii ficțiunii lor ajung la maturitate în diferite contexte culturale, lingvistice, rasiale și etnice, însă operele lor au multe în comun privind temele, tehnicile narative și de utilizare a limbii. În consecință, fiecare capitol a abordat cele patru domenii majore care caracterizează această nouă tipologie în scrierile imigranților contemporani:

1. Sensibilitatea spațială deosebită a autorilor marcați de procese de dislocare, migrație și mișcări de reîntoarcere la punctul de origine.
2. Hibriditatea formelor, genurilor, limbilor, tradițiilor literare și conștientizarea unei identități culturale hibride.
3. Preocuparea metatextuală a autorilor pentru limbaj și povestire.
4. Dezvoltarea unei prezențe literare multilingve care destabilizează hegemonia limbii engleze, oferind modalități alternative de exprimare a sinelui bilingv și bicultural.

Inovațiile formale și estetice din romanul american contemporan au fost citite în relație cu tendințele hegemonice ale limbii și culturii engleze, întărind ideea puterii limbajului de a modela și transforma noi identități sociale și politice. Prin urmare, ne-am propus să evidențiem estetica și politica acestor opere hibride din punct de vedere estetic, cultural și ca limbaj, ce îmbogățesc limba engleză și cultura americană prin formele lor transnaționale, multilingve și multiculturale facilitate de „întoarcerea acasă” a autorilor lor la limbile și culturile lor native. În același timp, „împrumutând” limba engleză (Karpinski, 2012) ca limbă principală a narațiunilor lor, autorii imigranți nu doar au îmbogățit limba hegemonică dar au și contestat-o lărgindu-și în același timp audiența la nivel mondial. Includerea altor limbi sau dialecte în narațiunile lor ne-a provocat ca cititori aparținând unui spațiu sociocultural diferit, dar, în același timp, am conștientizat încă o dată puterea limbajului și miza politică a acestor autori – aceea de a face auzite voci îngropate în tăcere de-a lungul istoriei.

Pe parcursul acestei teze, am subliniat faptul că autorii au stabilit paralele între viața lor și cea a naratorilor lor, prezentând spații liminale de formare și re-formare a identității. În acest

context, am evidențiat importanța paratextelor și epitextelor în privința scrierii imigranților atât din punct de vedere estetic, cât și sociocultural. Epitextele lor abordează tensiunea dintre adevăr și ficțiune în scrierea semibiografică, arătând modul în care autorii încalcă „visul fictiv” (Gardner, 1983), pe de o parte, și „contractul autobiografic” (Lejeune, 1989), pe de o parte în timp ce traversează granițele ficțiunii lor pentru a crea spații narative în afara romanelor: site-uri web (Hemon), blog (Adichie), adnotări auctoriale (Díaz).

În ceea ce privește limitările acestei teze, am fost conștienți de faptul că evidențierea asemănarilor dintre narațiunile analizate și stilurile de scriere ale celor patru autorilor ar putea avea ca rezultat o suprageneralizare care ar reduce noutatea și originalitatea fiecăreia dintre operele lor. În consecință, ne-am propus să arătăm natura multifățetată a cărților lor dincolo de asemănările experienței de imigranți, celebrând diversitatea și curajul de a revendica voci și locuri unice în istoria și literatura mondială. Astfel, am analizat teme comune precum tensiunile intergeneraționale și căutarea identității. În același timp, numeroase nuanțe și dimensiuni particulare ale poveștilor lor de viață au fost explorate în profunzime în capitolele dedicate fiecărui autor în parte.

Alternativ, există mult mai mulți autori imigranți ale căror opere apreciate și premiate la nivel internațional ar fi putut îmbogăți investigația noastră, deoarece fiecare autor aduce o perspectivă unică asupra marginalizării culturale astăzi, urmărind ceea ce este esențial și particular în experiența lor ca imigranți. Ca sugestie pentru cercetări ulterioare, luăm în considerare mărirea numărului de texte primare și chiar o analiză comparativă mai amănunțită care s-ar baza mai mult pe teoria rețelilor (network theory) și noțiunea de interconectivitate.

În plus, am observat cum narațiunile vieții imigranților americani complică înțelegerea noastră a adevărului istoric și a normelor de gen în diferite moduri și contexte socioculturale. Ei contestă, de asemenea, presupunerea că America de astăzi este dedicată libertății individuale, libertății de exprimare, diversității și incluziunii. Prin urmare, această teză participă la o discuție mai amplă despre rescrierea violenței și a traumei istorice în literatura experimentală postmodernă. Violența și trauma istorică sunt oglindite în lucrările investigate la nivel textual, metatextual și paratextual. Prin urmare, am atins, de asemenea, implicațiile etice ale scrierilor imigranților americani. Particularitățile receptării lor la nivel global indică importanța unei astfel de discuții. Romanele premiate ale autorilor sunt departe de a fi marginale în ceea ce privește distribuția globală, vânzându-se în milioane de exemplare în întreaga lume. Scrierile produse de autori etnici în limba engleză, textele analizate sunt, de asemenea, acte importante de traducere culturală care creează conștientizare sociologică în jurul problemelor subiecților marginalizați dintr-o gamă largă de minorități de pe tot globul.

Folosind engleza și nu limbile lor materne, scriitorii se adresează nu numai membrilor comunităților lor etnice sau diasporice, ci și unui public mai larg, contribuind la noi perspective asupra fluidității și eterogenității limbilor și culturilor în era globalizării.

Pe baza acestor observații, ne-am propus să contribuim la creșterea corpusului de lucrări critice privind literatura imigranților americani contemporani care abordează inegalitățile sociale ce continuă să-i expulzeze pe cei neputincioși, slabi, săraci, vulnerabili sau diferiți într-un spațiu marginal. Operele pe care le-am analizat revendică și propun noi forme de acțiune prin exprimarea și povestirea unor evenimente traumatice personale și colective datorate lipsei de putere a minoritarului de-a lungul istoriei. Ne-am dorit să oferim o analiză a celor patru aspecte majore împletite în operele autorilor și identitățile lor literare pentru a imagina o tipologie literară, culturală și identitară progresivă, orientată spre un prezent inclusiv, democratic dar aflată, în același timp, în dialog cu trecutul și moștenirea culturală a fiecăruia dintre autori.

Explorând reconfigurările marginilor din literatura și cultura americană, am evidențiat noi modalități de a defini nu numai sistemul literar al lumii dincolo de limitările statelor naționale, ci și complexitatea și multiplicitatea sinelui strămutat în jurul lumii. Migrația a schimbat viața socioculturală a Americii, iar autorii imigranți au definit noi moduri de a fi și de a-și exprima hibriditatea culturală. Marea realizare a acestor scriitori este de a remodela remodela contururile canonului literar american și global în secolul XXI, nu prin a contesta la dominația hegemonică albă, masculină, ci făcând parte, pe bună dreptate, dintr-un val mai mare de decentrare a ideii de canonizare și periodizare a literaturilor naționale. Operele lor oferă o mai mare vizibilitate reprezentării culturale a comunităților lor - minorități rasiale, sexuale și de gen, istoric slab reprezentate în literatura americană. Cu toate acestea, se pare că realizarea lor nu ține atât de reprezentarea minorităților în producția literară a națiunii, cât de lărgirea contururilor literaturii americane în traiectoria lor spre centrul acesteia.

Având în vedere cele spuse, considerăm conceptualizarea rizomului a lui Deleuze și Guattari (1980/1987) extrem de adecvată în reprezentarea scrierii contemporane a imigranților transnaționali în tabloul mai larg al literaturii americane și mondiale. Rizomul, ca metaforă spațială, reprezintă, de asemenea, interconexiunea socioculturală, politică și economică a diasporelor în lumea de astăzi. În acest sens, teza noastră și-a propus să arate puterea literaturii și a criticii de a conecta scriitori și cititorii la nivel global.

După cum se subliniază în subcapitolele dedicate limbii utilizate de acești autori, scriitorii imigranți își asumă rolul de interpreți și traducători culturali nu doar în familiile și comunitățile lor etnice, ci și în relația cu cititorii din întreaga lume. În timp ce ne „traduc” istorii

colective neuzitate, ei trasează noi teritorii ale minții și inimii într-o încercare personală de a da un sens strămutării și relocării lor. Astfel, deteritorializarea este urmată de o reteritorializare prin căutarea și crearea unui cămin multivalent în afara granițelor națiunii. Cu alte cuvinte, noii scriitori imigranți își creează noi case în afara patriei mame și limbii materne.

CONCLUZIE

Imitând natura hibridă, plurivalentă a operelor celor patru autori imigranți aleși, am folosit metode mixte și, deseori, am reflectat asupra procesului de interpretare pentru a arăta cum, în calitate de cititori și cetățeni ai lumii, suntem cu toții interconectați în și în afara granițelor naționale, luptând împotriva unei „lumi din ce în ce mai fortificate” despre care vorbește Jacqueline Rose în eseul său despre mame, dragoste și cruzime (2018).

În ceea ce privește scrierea autoreferențială a autorilor, fie ea ficțională sau nonficțională, autobiografică sau eseistică, rezultatul interpretării ca proces de transformare a cititorului este Alteritatea căreia îi dăm sens prin actul lecturii. Încă o dată, ceea ce am subliniat de-a lungul acestei cercetări este că în studiul literaturii postmoderne transformator nu este întotdeauna adevărul factic, cât adevărul potențial, subiectiv căruia îi dăm sens prin actul critic, prin concordanța dintre ceea ce simțim și cunoaștem în raport cu realitatea.

Fluidizarea granițelor dintre ficțiune și realitate, povestire și spunere a adevărului istoric se află în centrul (auto)ficțiunii imigrante contemporane. În cele din urmă, am dorit să accentuăm rolul Cititorului/criticului literar în măsurarea impactului acestor narațiuni la nivel global, scriind dintr-o locație și o poziție diferită de aceea a celor patru autori aleși. Originalitatea acestei cercetări constă în modul în care utilizăm și revizuim concepte dintr-o multitudine de discipline (perspectiva inter- și transdisciplinară), reunind povești de viață distincte dar totuși similare a patru autori imigranți din locații și contexte socioculturale diferite care abordează, regândesc și recartografiază marginalul în literatura americană contemporană.